

TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI ĐẾN PHƯƠNG THỨC TUYÊN TRUYỀN CHÍNH TRỊ CHO THANH NIÊN

TRẦN QUANG THÁI*

Để tuyên truyền chính trị cho thanh niên qua mạng xã hội đạt hiệu quả, trước hết, cần đánh giá đúng sự tác động của nó đến phương thức tuyên truyền trong điều kiện hiện nay. Bài viết phân tích những tác động của mạng xã hội đến phương thức tuyên truyền chính trị cho thanh niên bao gồm sự tác động đến: (1) Quy mô thu hút, tập hợp, tổ chức thanh niên trong tuyên truyền chính trị; (2) Hình thức tuyên truyền và sử dụng các sản phẩm tuyên truyền; (3) Đáp ứng kịp thời trong những tình huống khẩn cấp; (4) Tính chất của sự kết hợp giữa thanh niên và các chủ thể trong tuyên truyền chính trị; (5) Năng lực sử dụng phương tiện kỹ thuật, công nghệ của thanh niên và các chủ thể tuyên truyền.

Từ khóa: Thanh niên; mạng xã hội; phương thức; tác động của mạng xã hội; tuyên truyền chính trị.

For effective social network-based communication on political knowledge for young people, it is, first of all, necessary to properly assess its impacts on the communication method in the current conditions. To make political propaganda for young people through, The paper analyzed the impacts of social networks on communication on political knowledge for young people, specifically: (1) the scale of political communication activities for young people; (2) forms of communication and use of communication products; (3) timely response in emergency situations; (4) combination of young people and other actors in political communication; (5) capability of young people and other actors in using technical and technological facilities.

Keywords: Young people; social network; method; impacts of social networks; political communication.

NGÀY NHẬN: 11/4/2023

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 18/5/2023

NGÀY DUYỆT: 16/6/2023

1. Đặt vấn đề

Công nghệ thông tin - truyền thông nói chung và mạng xã hội (MXH) nói riêng hiện đã trở thành một công cụ không thể thiếu đối với cuộc sống con người, trong đó đối tượng sử dụng nhiều nhất là thanh niên. Theo thống kê của Tổ chức “We are social”, trong tổng số 7,75 tỷ người trên toàn cầu năm 2020,

số người sử dụng internet là 4,54 tỷ (tăng 7,0% so với năm 2019), số người sử dụng MXH là 3,8 tỷ (tăng 9,2% so với năm 2019). We are social cũng đưa ra thống kê về những nền tảng MXH được lứa tuổi 16 - 64 sử dụng nhiều nhất tại Việt Nam, trong đó có Facebook

** ThS, Học viện Thanh thiếu niên Việt Nam*

(chiếm 90%), tiếp theo là Youtube (chiếm 89%), zalo chiếm 74%. Việt Nam là quốc gia đứng thứ 18 thế giới về tỷ lệ người dân sử dụng internet và là một trong 10 nước có lượng người dùng facebook và Youtube cao nhất thế giới¹. Một số nghiên cứu khác cũng cho thấy, phần lớn thanh thiếu niên ngày nay đang sử dụng internet như một phương thức phổ biến để tương tác xã hội.

2. Những khái niệm cơ bản

Theo Điều 1 Dự thảo *Luật Thanh niên* (sửa đổi, bổ sung năm 2020) quy định: “Thanh niên là công dân Việt Nam từ đủ 16 - 30 tuổi”, đây là lực lượng xã hội rất lớn, chủ yếu trên nhiều lĩnh vực và là một trong những nhân tố quan trọng quyết định tương lai, vận mệnh của dân tộc. Chính vì vậy, công tác thanh niên được Đảng ta coi là vấn đề sống còn của dân tộc, việc “bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc làm rất quan trọng và rất cần thiết”².

MXH là nền tảng trực tuyến nơi mọi người dùng để xây dựng các mối quan hệ thông qua việc giao tiếp với những người khác. Nghị định số 72/2013/NĐ-CP ngày 15/7/2013 của Chính phủ về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng quy định: mạng xã hội (social network) là hệ thống thông tin cung cấp cho cộng đồng người sử dụng mạng các dịch vụ lưu trữ, cung cấp, sử dụng, tìm kiếm, chia sẻ và trao đổi thông tin với nhau, bao gồm dịch vụ tạo trang thông tin điện tử cá nhân, diễn đàn (forum), trò chuyện (chat) trực tuyến, chia sẻ âm thanh, hình ảnh và các hình thức dịch vụ tương tự khác.

MXH có nhiều tính năng như chat, e-mail, phim ảnh, voice chat, chia sẻ file, diễn đàn... Các dịch vụ này có nhiều phương cách để các thành viên tìm kiếm bạn bè, đối tác: dựa theo group, dựa trên thông tin cá nhân hoặc dựa trên sở thích có nhân, lĩnh vực quan tâm... Theo số liệu của Bộ Thông tin và Truyền thông, Việt Nam hiện có khoảng hơn 360 MXH của tổ chức, doanh nghiệp trong nước

được cấp giấy phép hoạt động và đang hoạt động. Hiện nay, người Việt Nam đang sử dụng MXH có độ phủ sóng toàn cầu, như: Facebook, Instagram, Youtube, Twitter, MySpace... và một số mạng nội địa, như: Zingme, Zalo, Go.vn, Yume.vn... Những nền tảng MXH, như: facebook, zalo, youtube đã đem lại nhiều tiện ích góp phần thay đổi cuộc sống, mang lại cơ hội cho thanh niên trong học tập, giao tiếp và tìm kiếm cơ hội nghề nghiệp, giúp thanh niên trở nên năng động hơn, nhạy bén hơn, hiểu biết xã hội nhiều hơn. Tuy nhiên, những đặc điểm chung, như: sao chép nhanh chóng, phân phối, lan truyền dễ dàng, được lưu trữ ở nhiều nơi với các mức độ khác nhau đã khiến cho mỗi thông tin thanh thiếu niên tiếp cận và chia sẻ trên mạng trở nên khó sàng lọc và khó kiểm soát³. Thanh thiếu niên cũng có thể bị choáng ngợp, đắm chìm mà không biết thông tin nào là đúng, sai, được phép và không được phép trong hành vi ứng xử giữa thế giới ảo và thế giới thực⁴. Trong môi trường ảo của MXH con người hầu như được giải phóng, không bị kiểm soát cả về không gian và thời gian, lời nói, nhiều hành vi không được phép có trong đời thực thì ở môi trường ảo điều này lại trở nên bình thường⁵. Việc sử dụng MXH thiếu định hướng, thiếu kiểm soát đã gây ra những hệ lụy không nhỏ tới đạo đức, lối sống, ứng xử của bộ phận thanh niên hiện nay. Đây cũng là yêu cầu mới của công tác TTCT cho thanh niên trong điều kiện hiện nay.

Phương thức truyền thông là cách thức và quy tắc được sử dụng để truyền tải thông tin từ một nguồn tới một đích. Các phương thức truyền thông có thể áp dụng cho việc truyền tải thông tin giữa các máy tính, thiết bị di động, máy chủ, mạng máy tính và nhiều hệ thống khác nhau. Các phương thức này có thể bao gồm cả phần cứng và phần mềm, được xác định các quy tắc và quy trình để truyền và nhận dữ liệu. Hiện nay, có một số phương thức truyền thông phổ biến, như: (1) Mạng máy tính; (2) Giao thức truyền tải dữ

liệu (FTP); (3) Giao thức truyền tải gửi thư (SMTP); (4) Giao thức truyền tải trang web (HTTP); (5) Giao thức truyền tải dữ liệu âm thanh và hình ảnh (VoIP).

Theo đó, phương thức TTCT cho thanh niên được hiểu là tổng thể các hình thức, phương pháp, cách thức mà các chủ thể (tổ chức đảng, tổ chức đoàn, hội liên hiệp thanh niên, nhà trường, các cơ quan chức năng...) sử dụng 5 phương thức truyền thông nêu trên để tác động vào thanh niên nhằm phổ biến, truyền bá hệ tư tưởng của Đảng (tuyên truyền chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; về quan điểm, đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; truyền thống lịch sử, văn hóa của dân tộc qua các hoạt động kỷ niệm, các đợt vận động chính trị lớn của đất nước và địa phương). Như vậy, tác động của MXH đến phương thức TTCT cho thanh niên là làm thay đổi hình thức, phương pháp, cách thức mà các chủ thể sử dụng để tác động vào thanh niên nhằm phổ biến, truyền bá hệ tư tưởng của Đảng cho thanh niên phù hợp với đặc điểm, nhu cầu của thanh niên trong điều kiện nhất định.

3. Thực trạng sử dụng mạng xã hội của thanh niên

Đặc điểm của MXH, sự hữu ích cũng như những nguy cơ rủi ro cho người dùng đang tác động đáng kể tới cuộc sống, học tập và cơ hội nghề nghiệp của con người. Từ kết quả khảo sát 480 khách thể đang sử dụng MXH cho thấy, có 10% thanh niên sử dụng MXH dưới 30 phút/ngày, 25,6% sử dụng từ 30 - 60 phút/ngày, 31,7% sử dụng từ 1 - 2 giờ/ngày, có 14,6% sử dụng từ 2 - 3 giờ/ngày và 18,1% sử dụng nhiều hơn 3 giờ/ngày. Các MXH đang được sử dụng nhiều nhất là Facebook (100%), zalo (100%) Tiktok, (91,7%), Youtube (92,7%).

Về thời gian sử dụng MXH, thanh niên sử dụng tất cả các thời điểm trong ngày, tuy nhiên, buổi trưa (80,6%) và tối (89,8%) là thời điểm được thanh niên sử dụng nhiều nhất.

Về mục đích sử dụng MXH, giải trí được coi là mục đích lớn nhất khi có 90% thanh niên tìm kiếm; 90% thanh niên sử dụng MXH để chia sẻ thông tin, hình ảnh, video, status giải trí; 88,3% sử dụng vào mục đích giao tiếp/liên lạc. Sau đó là các mục đích như tìm kiếm thông tin kinh doanh, buôn bán (80,4%). Chỉ có 43,1% thanh niên sử dụng MXH với mục đích học tập nâng cao kiến thức: 51,3% có mục đích tìm thông tin về chính trị, pháp luật⁶. Dựa vào bối cảnh và số lượng thực tế thanh niên sử dụng MXH, công tác TTCT cho thanh niên nên xem MXH như một kênh tuyên truyền hiện đại, một công cụ tiện dụng để nắm bắt tư tưởng của thanh niên, từ đó, định hướng kịp thời cho thanh niên.

4. Những tác động của mạng xã hội tới tâm suất và phương thức truyền thông chính trị đối với thanh niên

Thứ nhất, MXH tác động đến quy mô thu hút, tập hợp, tổ chức thanh niên trong TTCT, qua việc sử dụng phổ biến các phương thức truyền dẫn TCP/IP, FTP, SMTP, HTTP, TFTP trong quá trình truy cập internet, truyền tải thông tin đến TTCT một cách hiệu quả, tin cậy và an toàn.

Khi tìm hiểu về nội dung và mức độ thanh niên được TTCT qua MXH, trong nội dung của nghiên cứu đã đưa ra các mức độ, gồm: (1) Không bao giờ; (2) Hiếm khi; (3) Thỉnh thoảng; (4) Thường xuyên; (5) Rất thường xuyên. Qua khảo sát cho thấy, thanh niên được tuyên truyền nhiều nhất qua MXH là nội dung về tinh thần yêu nước, truyền thống cách mạng, lòng tự hào dân tộc, ý chí tự lực tự cường và tinh thần đại đoàn kết toàn dân tộc, sau đó là đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước và chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh.

Đối với phương thức TTCT thông qua sinh hoạt Đảng (đối với đảng viên), sinh hoạt Đoàn (đối với đoàn viên), sinh hoạt Hội (đối với hội viên) hiện nay, bên cạnh những hình thức tuyên truyền trực tiếp thông qua các

buổi sinh hoạt của mỗi tổ chức thì việc TTCT thông qua MXH là yêu cầu đặt ra với tất cả các tổ chức để có thể tiếp cận thường xuyên, kịp thời. Bởi vì thực hiện thông qua MXH, có thể tổ chức cho tới đa là một nghìn người cùng tham gia, có thể tương tác, chia sẻ giữa các thành viên. Việc tổ chức ở quy mô như thế nào phụ thuộc vào mục tiêu, nội dung, tính chất TTCT.

Thứ hai, chủ thể tuyên truyền có thể sử dụng đa dạng các sản phẩm tuyên truyền thông qua các tính năng của MXH.

Xét về sự đa dạng của các hình thức tuyên truyền, có 61,5% thanh niên cho biết được tuyên truyền các nội dung trên thông qua các bài viết, bản tin; 43,3% thanh niên được tuyên truyền thông qua hình ảnh; 47,7% thông qua các câu chuyện ngắn có ý nghĩa, 55,8% thông qua những người nổi tiếng có tầm ảnh hưởng⁷. Như vậy, thực tế này cũng cho thấy, MXH có thể mạnh là chủ thể tuyên truyền có thể sử dụng phong phú các phương thức, công cụ để tuyên truyền.

Thông qua các hoạt động tương tác của thanh niên, cơ quan chức năng sẽ giúp cấp ủy, chính quyền nhận định, đánh giá tình hình tư tưởng trong thanh niên qua từng tháng, từng quý, từng giai đoạn, từng sự kiện, dự báo tình hình tư tưởng trong thời gian tới để đề ra những chủ trương, biện pháp tuyên truyền phù hợp. Đối với các thông tin quan trọng, nhạy cảm, phức tạp được thanh niên quan tâm, MXH cũng giúp chủ thể dự báo trước được tình hình, xu hướng để chủ động chiếm lĩnh trên MXH để tuyên truyền, định hướng cho thanh niên.

Phương thức TTCT thông qua các phương tiện thông tin, như: sách, báo, truyền hình, trang thông tin điện tử... sẽ tiếp cận được tới đông đảo thanh niên hơn do có ưu điểm là tiết kiệm kinh phí, dễ dàng chia sẻ tài liệu, có thể lưu giữ, xem lại thông tin qua đường link, lưu giữ tài liệu trong máy tính, các thiết bị lưu trữ để sử dụng khi cần thiết. Với phương thức

TTCT thông qua sinh hoạt Đảng (đối với đoàn viên là đảng viên), sinh hoạt Đoàn (đối với đoàn viên), sinh hoạt Hội (đối với hội viên), chủ trì thuận lợi hơn trong việc chia sẻ các tài liệu để tuyên truyền với các hình thức phong phú, đa dạng như: file word, excel, powerpoint, hình ảnh, video... Các thành viên trong tổ chức có thể tương tác, trao đổi ý kiến, chia sẻ tài liệu, báo cáo có liên quan tới nội dung cuộc họp rất thuận tiện.

Thứ ba, MXH có thể đáp ứng kịp thời trong những tình huống khẩn cấp. Từ thực tiễn của bối cảnh dịch bệnh Covid-19 diễn biến kéo dài vừa qua, phương thức TTCT cho thanh niên thông qua chương trình học tập về lý luận chính trị ở các nhà trường đã được tổ chức bằng hình thức trực tuyến. Các phần mềm ứng dụng như MS Teams, Zoom..., đã được các tổ chức đảng, tổ chức đoàn, các hội sử dụng để tổ chức sinh hoạt trực tuyến định kỳ theo quy định, tổ chức sinh hoạt đột xuất khi có yêu cầu mà không bị giới hạn bởi các yếu tố không gian, thời gian, điều kiện cụ thể của các thành viên.

Thứ tư, MXH tác động đến tính chất của sự kết hợp giữa thanh niên và các chủ thể trong TTCT đã có sự thay đổi từ tuyên truyền một chiều sang hai chiều; tăng sự tương tác, trao đổi, chia sẻ về quan điểm, ý kiến giữa chủ thể và đối tượng.

Với phương thức TTCT thông qua các phong trào, chương trình của thanh niên, đặc biệt là các chương trình truyền thông có sự hỗ trợ của MXH sẽ giúp chủ thể dễ dàng tương tác với các đối tượng, chia sẻ các loại tài liệu truyền thông đa dạng mà không bị giới hạn bởi không gian, thời gian. Đối tượng dễ dàng thể hiện quan điểm, ý kiến, phản hồi đối với các nội dung tuyên truyền với chủ trì và các thành viên cùng tham gia hoạt động.

Với phương thức TTCT thông qua hoạt động văn hóa, văn nghệ..., sự tham gia của MXH giúp chủ thể dễ dàng nắm bắt được nhu cầu, nguyện vọng của đối tượng; chia sẻ sản phẩm với các hình thức đa dạng tới đối tượng

được tuyên truyền. Đối tượng có thể tương tác, bày tỏ nguyện vọng, mong muốn, đánh giá của mình về các sản phẩm để chủ thể nâng cao chất lượng các sản phẩm phù hợp với đối tượng tuyên truyền hơn. Cách thức tiếp thu nội dung của đối tượng TTCT không chỉ là tiếp thu một chiều mà đối tượng tuyên truyền được bày tỏ ý kiến, quan điểm riêng của mình về nội dung tuyên truyền; được bình luận, trao đổi về những vấn đề đối tượng thấy còn băn khoăn, trăn trở. Sự chủ động, tích cực của đối tượng trong việc tiếp thu nội dung TTCT được nâng lên, nhờ đó, nâng cao hiệu quả TTCT.

Thứ năm, tác động đến năng lực sử dụng phương tiện kỹ thuật, công nghệ của thanh niên và các chủ thể tuyên truyền.

Để thực hiện việc tuyên truyền, như hoạt động giáo dục đòi hỏi cả người dạy và người học phải đầu tư các phương tiện kỹ thuật như máy tính, điện thoại thông minh và sử dụng thành thạo các phần mềm trực tuyến để tham gia quá trình học tập đạt chất lượng, hiệu quả theo đúng mục tiêu, chuẩn đầu ra mà cơ sở đào tạo đã xác định. Việc TTCT thông qua các phong trào, chương trình của thanh niên muốn lan tỏa được thông tin, ý nghĩa tới thanh niên cần sử dụng hiệu quả MXH ở cả ba quá trình: trước, trong và sau khi phong trào, chương trình diễn ra. Quá trình này đòi hỏi cán bộ Đoàn Thanh niên phải đầu tư phương tiện kỹ thuật để xây dựng được những sản phẩm truyền thông hấp dẫn, thu hút được thanh niên; có kỹ năng sử dụng công nghệ để tuyên truyền, tương tác với thanh niên đạt hiệu quả cao.

5. Kết luận

MXH có đặc điểm là tốc độ lan truyền thông tin nhanh, không giới hạn về không gian, thời gian nên quy mô thu hút, tập hợp, tổ chức đối tượng TTCT trên MXH là được tăng lên gấp nhiều lần đối với các hình thức khác. Vì vậy, trong TTCT cũng cần xây dựng các hình thức sách điện tử, báo điện tử, trang

thông tin điện tử có sự tương tác, bình luận giữa những người dùng. Việc đầu tư phương tiện kỹ thuật, công nghệ trong TTCT đối với thanh niên khi thực hiện phương thức này là yếu tố quan trọng góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả TTCT.

Việc TTCT bằng các hoạt động văn hóa, văn nghệ... hiện nay ngoài hình thức trực tiếp thì với các ứng dụng MXH phổ biến (facebook, zalo, instagram...) sẽ là những kênh chia sẻ những hoạt động văn hoá, văn nghệ tới đa số đoàn viên mà không bị giới hạn bởi không gian, thời gian. Tuy nhiên, để các sản phẩm văn hoá, văn nghệ có sức hấp dẫn, lan tỏa và thu hút được đoàn viên đòi hỏi sự đầu tư về phương tiện, kỹ thuật □

Chú thích:

1. *Thống kê internet Việt Nam*. <https://www.vnetwork.vn>, truy cập ngày 12/3/2023.
2. Hồ Chí Minh. *Toàn tập*. Tập 15. H. NXB Chính trị quốc gia, 2011, tr. 622.
3. Johnton và cs (2018), Behavioral Implications of International Social Media Advertising - An Investigation of Intervening and Contingency Factors, *Journal of international Marketing*, volume 26, Issue 2. <https://doi.org/10.1509/Jim.16.0125>.
4. Kann và cs (2018), social media use and risky behaviors in adolescent: A meta analysis. *Journal of Adolescence*. DOI:10.1016/j.adolescence.2020.01.014.
5. Abma & Martinez (2017), social media use and risky behaviors in adolescent: A meta analysis. *Journal of Adolescence*. DOI:10.1016/j.adolescence.2020.01.014
- 6, 7. Khảo sát 480 khách thể sử dụng mạng xã hội của tác giả được thực hiện từ năm 2016 - 2022.

Tài liệu tham khảo:

1. Phạm Huy Kỳ - Đỗ Thị Thu Hằng (đồng chủ biên). *Mạng xã hội trong bối cảnh phát triển xã hội thông tin ở Việt Nam hiện nay*. H. NXB Lao động, 2022.
2. *Luật Thanh niên* năm 2020.
3. *Nghị định số 27/2020/NĐ-CP ngày 01/3/2018 của Chính phủ sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 72/2013/NĐ-CP ngày 15/7/2013 của Chính phủ về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ internet và thông tin trên mạng*.